

יום שני, כ"ז באב תשפ"ו

10 באוגוסט 2026

הציוויליזציה שנעלמה – גורל יהודי צפון אפריקה ומזרח התיכון

כיצד קרה שציוויליזציה יהודית מפוארת, שהתקיימה במשך מאות ואפלי שנים בצפון אפריקה ובמזרח התיכון, כמעט נעלמה בתוך עשורים ספורים? קהילות עתיקות, שקדמו לעליית האסלאם, יצרו במרחב זה תרבות עשירה של תורה, הגות, שירה, מסחר וחיי קהילה. הן ידעו תקופות של שגשוג ושל השתלבות, אך גם אפליה, רדיפות וטלטלות פוליטיות.

הסרט ושלושת מערכי השיעור שלפניכם מבקשים להתחקות אחר סיפורה של ציוויליזציה זו: לבחון את חיי היהודים תחת שלטון האסלאם על מורכבותם, להבין כיצד השפיעו עליהם הקולוניאליזם וצמיחת הלאומיות הערבית, ולעמוד על הנסיבות שהובילו לעקירתם, להגירתם ולפליטותם של כמיליון יהודים מארצות שבהן חיו דורות רבים.

זהו סיפור שאינו עוסק רק בחורבן של קהילות ובעזיבתן, אלא גם במורשת שהמשיכה לחיות ולהתפתח במדינת ישראל ובתפוצות. באמצעות צפייה, עיון במקורות ודיון ביקורתי מוזמנים התלמידים לשאול לא רק כיצד נעלמה הציוויליזציה היהודית מן המרחב, אלא גם מה הותירה אחריה וכיצד עיצבה את החברה הישראלית, את תרבותה ואת זהותה.

תודה מיוחדת לד"ר דוד עייש שליווה את התחקיר והפקה של הסרט והכין את מערכי השיעור.

בתוחני כי הסרטון והמערכים יסייע למורים בהוראת נושא "גורל יהודי צפון אפריקה והמזרח התיכון".

קישור לסרטון:

<https://www.youtube.com/watch?v=i1HG0WxJtSk>

מעמד 1

מעמד 2

מעמד 3

בברכה,

ד"ר אדי בן זאב

מפמ"ר היסטוריה